

МУЛТИКУЛТУРАЛИЗЪМ И МНОГОЕЗИЧИЕ

Сборник с доклади
от Тринадесетите международни
славистични четения –
София, 21–23 април 2016 г.

Том II.

АНТРОПОЛОГИЯ. ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Велико Търново, 2017
Издаелство „Фабер“

КЊИЖЕВНА ТЕМАТИКА XVI МЕЂУНАРОДНОГ КОНГРЕСА СЛАВИСТА У БЕОГРАДУ 2018. ГОДИНЕ

Бошко Сувајић

Универзитет у Београду

All the activities of the Presidium of ICS, including the ones concerning gradual modernization of ICS, must have in mind the long tradition of the International Congress of Slavists, and be directed to developing and fostering the Slavistic studies globally.

Key words: International Congress of Slavists, literary themes, interdisciplinary research of Slavic literature and culture.

Драги пријатељи, поштоване колеге, уважени слависти.

Особита ми је част и задовољство да вас поздравим на *13. Међународној научној славистичкој конференцији* у Софији. Као председник Међународног комитета слависта (МКС), а у склопу петогодишњих припрема за одржавање XVI Међународног конгреса слависта 2018. године у Београду, за тему свог излагања узео сам књижевну тематику Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године.

Поштоване колеге, уважени слависти. Криза хуманистичких наука је велика. Економска и финансијска криза у Европи и свету, криза са избеглицама. Славистика је у опадању. Отуда је значај предстојећег конгреса, као и свих активности МКС-а, велики. Али су и иззови његовог организовања, као и тешкоће на том путу, веће. Надамо се, не и непремостиве.

Као председник Међународног комитета слависта, поднећу вам укратко извештај о организовању XVI Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године. У средишту пажње програмског и организационог комитета Конгреса је утврђивање опште тематике Конгреса; ту је и прецизирање форме рада, одређивање квота учесника, избор темат-

ских блокова, формулисање пленарних реферата и сл. Ту су и бројна техничка и организациона питања.

Све активности председништва МКС-а, па и оне које се тичу измена у правцу модернизације МКС-а, морају имати у виду дугогодишњу традицију постојања и рада Међународног комитета слависта, и бити усмерене на развијање и неговање славистике у свим земљама света.

При изради тематике XVI Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године, врло пажљиво су консултовани сви претходни конгреси слависта.

Тако, на последњем Конгресу у Минску, 2013. године, организоване су 3 секције:

1) лингвистика; 2) књижевност, културологија, фолклористика; 3) историја славистике.

На Првом славистичком конгресу у Прагу 1929. године такође су биле организоване 3 секције:

1) историјско-књижевна; 2) лингвистичка; 3) педагошко-методолошка.

На XVI Међународном конгресу слависта у Београду 2018. године предвиђене су четири секције:

1. Језик

2. Књижевност, култура, фолклор

3. Питања славистике

4. Специјалне теме Конгреса

Када је реч о књижевним и културолошким темама, секција *Књижевност, култура, фолклор* захвата врло широке и разноврсне области књижевности и културе: од поетике жанрова, питања типологије словенских књижевности, развоја културних парадигми, прекло интердисциплинарних истраживања словенских књижевности и култура; од дијакроничких аспеката развоја словенске писмености, преко разматрања односа словенских књижевности и средњовековља, све до текстолошких истраживања словенских књижевности. У фокусу пажње XVI конгреса у Београду биће питања дигитализације знања, сагледавање развоја словенских језика, књижевности и култура у епоси информативних технологија, у компаративној, интерлитерарној и интеркултуралној перспективи.

Са становишта историјског развоја теоријско-методолошких знања, посебно ће бити анализоване стилске формације, правци и епохе

у словенским књижевностима. У првом плану ће бити питање жанрова, као и теорија и историја стиха у контексту упоредне словенске метрике. Из компаративног аспекта тумачиће се односи књижевне традиције и словенске књижевности данас, као и узајамне везе и додирни словенских књижевности и култура.

У оквиру поглавља *Преводи словенских књижевности као културни трансфери* биће размотрена проблематика словенских и међусловенских превода, као и семиотичко тумачење процеса превођења као лингвистичке и књижевне трансмисије културних знакова. Са становишта литерарне дијакроније пак, питање превода словенских књижевности посматраће се у светлу наслеђа антике, византијске, јудеохришћанске и исламске традиције у словенским књижевностима и културама. Размотриће се најшири утицаји филозофске, религијске и политичке мисли на преводе словенских књижевних дела.

Посебно ће се у тематици поклонити пажња питањима развоја периодике у словенским књижевностима и културама, као својеврсног показатеља поетичких промена, стилских епоха и жанрова. У фокусу ће бити и питања деканонизације и реконструкције (националне) књижевне историје, односа публицистике и медија, посебно са становишта релативизације/ афирмације културног и књижевног идентитета словенских језика. Из аксиолошког аспекта тумачиће се питања вредности (словенске) књижевне критике.

Ту су и питања еволуције словенских књижевности, на основу поделе словенских традиција Рикарда Пикја на групације *Slavia Orthodoxa / Slavia Romana (Latina)*, односно полемика које су се поводом тога водиле у славистици у другој половини XX века.

С друге стране, најшири оквир позиционирања словенских књижевности унутар четвороугла религија – филозофија – политика – култура претпоставља интеркултурални дијалог и дијалогски потенцијал словенских књижевности у контексту као основ развоја њихових култура.

У оквиру поглавља *Словенске књижевности и културно наслеђе у XXI веку* посебно ће бити размотрена актуелна питања европеизације и глобализације, односно тумачени аспекти интеркултуралних и интерлитерарних прожимања словенских књижевности и култура. Са становишта постојећих глобалних, друштвених, идеолошких и политичких процеса осветлиће се проблеми егзила/азила/(е)миграција у словенским књижевностима и културама као врло актуелни феномени који у светским размерама испољавају интердисциплинарни и трансди-

сциплинарни карактер. У методолошком смислу ови ће се проблеми сагледавати са становишта и из перспектива различитих дисциплина, као што су историја, културологија, историја религије, лингвистика, историја уметности, социологија, политикологија, педагогија, антропологија и др. Биће постављено и проблематизовано питање постојања панславизма данас. Посебно ће се тумачити место славистике у контексту проблема (пост)колонијализма у савременом свету.

У тематици Конгреса актуелно ће бити и разматрање опозиције „ми“ и „други“ из идеолошког и социјалног аспекта у словенским књижевностима и културама, те компаративно сагледавање европских и словенских књижевних и културних парадигми, односно књижевности словенских дијаспора.

Питања словенског фолклора и фразеологије, фолклористике и митологије у интернационалном контексту представља традиционалну област истраживања на међународним славистичким конгресима. Теме које обухватају народна веровања, религијско-магијске праксе и ритуале, архаичне представе, мит, етнологију и фолклор биће у функцији редефинисања „класичних жанрова“. Постојање биографских прича и усмене историје преплитаће се са проблемима као што су опште и регионално у фолклору, жанрови „живог“ фолклора данас, текстологија фолклора, фолклор и књижевност, савремени фолклор, постфолклор.

Ево и кратког табеларног приказа „књижевне“ тематике:

2. КЊИЖЕВНОСТ, КУЛТУРА, ФОЛКЛОР

2.1. Интердисциплинарна истраживања словенских књижевности

2.1.1. Текстолошка истраживања словенских књижевности

2.1.2. Дигитализовани продукти

2.1.3. Интеракција словенских књижевности с несловенским

2.1.4. Словенски језици и културе у доба информационих технологија

2.1.5. Словенске књижевности и културе у компаративној, интерлитерарној и интеркултуралној перспективи

2.2. Развој словенске писмености

2.2.1. Словенска писменост у различитим етапама свог развоја

2.2.2. Писмена традиција Тирила и Методија и њена рецепција у словенским књижевностима

2.2.3. Нова издања споменика словенске писмености

2.3. Словенске књижевности и средњовековље

2.3.1. Поетика средњовековне књижевности

2.3.2. Жанрови средњовековне књижевности

2.3.3. Узајамне везе словенских књижевности и култура у средњем веку

2.4. Историја словенских књижевности и развој теоријско-методолошких знања

2.4.1. Стилске формације у словенским књижевностима

2.4.2. Жанрови у словенским књижевностима

2.4.3. Теорија, историја стиха и упоредна словенска метрика

2.4.4. Књижевне традиције и словенске књижевности данас

2.4.5. Узајамне везе и додире словенских књижевности и култура

2.4.6. Теоријски аспекти проучавања савремених словенских књижевности

2.5. Преводи словенских књижевности као културни трансфери

2.5.1. Словенски и међусловенски преводи

2.5.2. Процес превођења: лингвистичке и књижевне трансмисије културних знакова

2.5.3. Превод и наслеђе антике, византијске, јудеохришћанске и исламске традиције у словенским књижевности и културама

2.5.4. Превод као чинилац филозофске, религијске и политичке мисли Словена

2.6. Књижевноисторијско знање, књижевна критика и публицистика

2.6.1. Периодика у словенским књижевностима и културама: посредник, показатељ поетичких промена, стилских епоха, жанрова

2.6.2. Деканонизација и реконструкција (националне) књижевне историје

2.6.3. Публицистика и медији: релативизација/афирмација културног и књижевног идентитета

2.6.4. Вредности и (словенска) књижевна критика

2.7. Словенске књижевности – религија – филозофија – политика – култура

2.7.1. Филозофска, религиозна и политичка мисао Словена

2.7.2. Наслеђа антике, византијске и јудеохришћанске традиције у словенским књижевностима и културама

2.7.3. Дијалог Исток–Запад у словенским књижевностима и културама

2.7.4. Проблеми узајамне рецепције националних култура

2.7.5. Славистика и националне идеологије у словенским земљама

2.8. Словенске књижевности и културно наслеђе у XXI веку

2.8.1. Европеизација/глобализација и словенске књижевности

2.8.2. Интеркултурна и интерлитерарна прожимања словенских књижевности и култура

2.8.3. Књижевне и културне „утопије“ – панславизам данас

2.8.4. Славистика и проблеми (пост)колонијализма у савременом свету

2.8.5. Проблем егзила/азила/(е)миграција у словенским књижевностима и културама

2.8.6. Ми и други (с антрополошког и социјалног аспекта) у словенским књижевностима и културама

2.8.7. Европске књижевне и културне парадигме и словенске књижевности и културе

2.8.8. Књижевност словенских дијаспора

2.9. Словенски фолклор, фолклористика и митологија у интернационалном контексту

2.9.1. Словенски фолклор и друге етнокултурне традиције

2.9.2. Сакупљачи и истраживачи фолклора славистичке оријентације

2.9.3. Митолошке основе фолклора

2.9.4. Реч и обред

2.9.5. Опште и регионално у фолклору

2.9.6. Жанрови „живог“ фолклора данас

2.9.7. Текстологија фолклора

2.9.8. Фолклор и књижевност

2.9.9. Савремени фолклор; постфолклор

Поред Међународног комитета слависта, **организатор Конгреса** је са стране домаћина Савез славистичких друштава Србије, а суорганизације су се прихватили Филолошки факултет Универзитета у Београду и Српска академија наука и уметности (САНУ). Конгрес се

одржава под високим покровитељством председника Републике Србије и покровитељством Града Београда.

Време одржавања Конгреса је 20–27. август 2018. године по аналогији са конгресом у Минску. Место одржавања Конгреса биће Филолошки факултет Универзитета у Београду и САНУ, премда ће се, по потреби, радити и другде.

Форме рада Конгреса су секцијски реферати, округли столови и тематски блокови.

Задржане су квоте као део традиције у раду МКС-а. Валидне су квоте које су донете 2010. године на заседању МКС-а у Новгороду, иновирание на заседању МКС-а у Прагу 2015. године.

Оптимални број учесника је 650 учесника с рефератом у секцијама и округлим столовима, те 150-200 у тематским блоковима, укупно 800-850.

Конгрес се први пут отвара за нову категорију: учеснике без реферата и учеснике са постером. Њихов број износи максимално 20% од квота које важе за сваку земљу.

Предвиђено је око 25 тематских блокова, као и на конгресу у Минску. За разлику од ранијих конгреса, одлучено је да **број учесника тематског блока буде од 3 до 8**. Пожељно је да реферати буду на три словенска језика, а морају бити најмање на два и највише по два референта могу бити из исте земље. У тематским блоковима предвиђа се један уводни реферат у трајању од 20 мин., остали реферати по 15 мин., док се реч у дискусији ограничава на 5 мин. Анотацију тематског блока пише предлагач за цео блок, а дужан је да приложи и анотације излагања сваког референта. Председништво МКС треба да добије преглед тематског блока и анотацију до 1. маја 2016. године. Од 1. маја до септембра 2016. разматраће се приспели предлози и анотације, да би коначна листа била усвојена на заседању МКС-а у Букурешту. Анотација тематског блока у целини и сваког реферата посебно треба да буде обима до 1000 знакова.

Донета је одлука о томе да се прилози за тематске блокове припреме за Конгрес објављивањем на Интернету (на сајту МКС-а биће објављени линкови), а да се реферати за секције, као и досад, штампају пре Конгреса.

Подржан је предлог да Словенска библиотека у Прагу буде матична библиотека Међународног комитета слависта те се позивају сви национални комитети да редовно достављају своја издања и релевантне публикације у репозиторијум Словенске библиотеке, као и да то исто чине са електронским материјалима.

На седници проширеног Председништва МКС-а у Београду 2014. године, на предлог Матичног научног одбора за језик и књижевност Министарства просвете и науке Републике Србије, на седници одржаној 5. децембра 2012. године, покренута је иницијатива за формирање **Референтне листе славистичких часописа на нивоу Међународног комитета слависта.**

Ово је учињено из разлога што је рангирање међународних часописа искључиво према ISI публикацијама Journal Citation reports SCI, SSCI, па чак и према ERIH листи, која подржава националне часописе (који се објављују на свим европским језицима), али где се славистички часописи углавном налазе тек у последњој, трећој поткатегорији ове листе (ERIH C), у потпуности неодговарајуће за област језика и књижевности. За часописе са подручја уметности и хуманистичких наука импакт фактор се не израчунава ни на самој ISI листи. Индекс библиометријске анализе може се користити само као помоћни, али не и као пресудни критеријум.

На заседању МКС-а у Прагу 2015. године предложено је да, осим верификованог статуса у међународним базама података, критеријум за разврставање часописа треба да буде и њихова садржина, односно општесловенска проблематика коју третирају.

Изнет је предлог да се издања која се припремају за Конгрес буду уређена тако да чине **јединствену библиотеку**. На тај начин би серија у коју би ушли прилози за Конгрес и евентуално будуће конгресе била препознатљива у свету, **што би било први пут у оквиру славистичког покрета.**

На заседању Међународног комитета слависта у Прагу 2015. године усвојене су и **специјалне теме Конгреса**: Двеста година *Српског рјечника* Вука Стефановића Караџића и Вуков значај у славистици; Александар Белић у историји славистике; 1918. година и развој словенских језика и књижевности и њиховог проучавања.

Када је реч о улози Александра Белића у развоју светске славистике, не треба заборавити да је управо на Међународном сусрету слависта у Београду 1955. године донета одлука о формирању Међународног комитета слависта (МКС), у циљу неговања међународних веза из области славистике и обнављања традиције славистичких конгреса, који су организовани почев од првог Међународног конгреса словенских филолога у Прагу 1929. године.

Не треба заборавити ни то да је академик Александар Белић, као председник САНУ, године 1939. успешно спровео припреме за одржа-

вање III Међународног конгреса слависта у Београду. Конгрес није одржан због избијања Другог светског рата, мада су конгресни материјали већ били одштампани. Конгрес који се планира за 2018. годину биће први Међународни славистички конгрес који се после 70 година одржава у Београду.

Друга тема се дотиче Вука Карацића као оснивача српске модерне националне културе и једног од најзнатнијих имена у славистичком свету у XIX веку. Као лексикограф, Вук је написао, према Павлу Ивићу, „преломну књигу“ српске националне културе. Реч је о *Српском рјечнику* (1818; 1852). Прво издање *Рјечника* представља темељ Вукове правописне и језичке реформе, означава дефинитиван прелаз ка народном језику као основици српског књижевног језика уз увођење фонолошког начела да сваком гласу одговара једно слово и уз фонолошки правопис. У првом издању *Рјечника* драгоцени сарадник на тумачењу речи био је Јернеј Копитар, у другоме пак Ђуро Даничић. Речи су тумачене на латинском и немачком језику, чиме су отворена врата њиховој рецепцији у ученој Европи тога доба.

Претходне године протекле су у знаку великих јубилеја – обележавања 150 година од смрти Вука Стефановића Карацића и 200 година од излажења његових првих књига. Година одржавања Конгреса биће посвећена двестагодишњици Вуковог *Српског рјечника* из 1818, који је представљао драгоцен етнографски извор за проучавање живота, обичаја и усмене културе српског народа.

Литература

Станковић 2008: *III Међународни конгрес слависта* (Београд, 18–25. IX 1939), Репринт-издање материјала неодржаног конгреса, Приредио Богољуб Станковић, Београд: Славистичко друштво Србије.

Белић 1947: Белић, Александар. *Вук и Даничић, чланци и огледи*, Београд: Просвета.

Виноградов 1958: Виноградов, Виктор Владимирович. *Наука о језику художественной литературе и её задачи*, Москва.

Ивић 2001: Ивић, Милка. *Правци у лингвистици 1-2*, Земун: Библиотека XX век ; Београд : Чигоја штампа.

Јакобсон 1929: Јакобсон, Роман. *Remarques sur l'évolution phonologique du russe compare a celle des autres langues slaves*. Prague.

На седници проширеног Председништва МКС-а у Београду 2014. године, на предлог Матичног научног одбора за језик и књижевност Министарства просвете и науке Републике Србије, на седници одржаној 5. децембра 2012. године, покренута је иницијатива за формирање **Референтне листе славистичких часописа на нивоу Међународног комитета слависта.**

Ово је учињено из разлога што је рангирање међународних часописа искључиво према ISI публикацијама Journal Citation reports SCI, SSCI, па чак и према ERIH листи, која подржава националне часописе (који се објављују на свим европским језицима), али где се славистички часописи углавном налазе тек у последњој, трећој поткатегорији ове листе (ERIH C), у потпуности неодогуарајуће за област језика и књижевности. За часописе са подручја уметности и хуманистичких наука импакт фактор се не израчунава ни на самој ISI листи. Индекс библиометријске анализе може се користити само као помоћни, али не и као пресудни критеријум.

На заседању МКС-а у Прагу 2015. године предложено је да, осим верификованог статуса у међународним базама података, критеријум за разврставање часописа треба да буде и њихова садржина, односно општесловенска проблематика коју третирају.

Изнет је предлог да се издања која се припремају за Конгрес буду уређена тако да чине **јединствену библиотеку**. На тај начин би серија у коју би ушли прилози за Конгрес и евентуално будуће конгресе била препознатљива у свету, **што би било први пут у оквиру славистичког покрета.**

На заседању Међународног комитета слависта у Прагу 2015. године усвојене су и **специјалне теме Конгреса:** Двеста година *Српског рјечника* Вука Стефановића Караџића и Вуков значај у славистици; Александар Белић у историји славистике; 1918. година и развој словенских језика и књижевности и њиховог проучавања.

Када је реч о улози Александра Белића у развоју светске славистике, не треба заборавити да је управо на Међународном сусрету слависта у Београду 1955. године донета одлука о формирању Међународног комитета слависта (МКС), у циљу неговања међународних веза из области славистике и обнављања традиције славистичких конгреса, који су организовани почев од првог Међународног конгреса словенских филолога у Прагу 1929. године.

Не треба заборавити ни то да је академик Александар Белић, као председник САНУ, године 1939. успешно спровео припреме за одржа-

вање III Међународног конгреса слависта у Београду. Конгрес није одржан због избијања Другог светског рата, мада су конгресни материјали већ били одштампани. Конгрес који се планира за 2018. годину биће први Међународни славистички конгрес који се после 70 година одржава у Београду.

Друга тема се дотиче Вука Караџића као оснивача српске модерне националне културе и једног од најзнатнијих имена у славистичком свету у XIX веку. Као лексикограф, Вук је написао, према Павлу Ивићу, „преломну књигу“ српске националне културе. Реч је о *Српском рјечнику* (1818; 1852). Прво издање *Рјечника* представља темељ Вукове правописне и језичке реформе, означава дефинитиван прелаз ка народном језику као основици српског књижевног језика уз увођење фонолошког начела да сваком гласу одговара једно слово и уз фонолошки правопис. У првом издању *Рјечника* драгоцени сарадник на тумачењу речи био је Јернеј Копитар, у другоме пак Ђуро Даничић. Речи су тумачене на латинском и немачком језику, чиме су отворена врата њиховој рецепцији у ученој Европи тога доба.

Претходне године протекле су у знаку великих јубилеја – обележавања 150 година од смрти Вука Стефановића Караџића и 200 година од излажења његових првих књига. Година одржавања Конгреса биће посвећена двестагодишњици Вуковог *Српског рјечника* из 1818, који је представљао драгоцен етнографски извор за проучавање живота, обичаја и усмене културе српског народа.

Литература

Станковић 2008: *III Међународни конгрес слависта* (Београд, 18–25. IX 1939), Репринт-издање материјала неодржаног конгреса, Приредио Богољуб Станковић, Београд: Славистичко друштво Србије.

Белић 1947: Белић, Александар. *Вук и Даничић, чланци и огледи*, Београд: Просвета.

Виноградов 1958: Виноградов, Виктор Владимирович. *Наука о языке художественной литературы и её задачи*, Москва.

Ивић 2001: Ивић, Милка. *Правци у лингвистици 1-2*, Земун: Библиотека XX век ; Београд : Чикоја штампа.

Јакобсон 1929: Јакобсон, Роман. *Remarques sur l'evolution phonologique du russe compare a celle des autres langues slaves*, Prague.

Лихачёв 1968: Лихачёв, Дмитрий Сергеевич. *Древнеславянские литературы как система* // Славянские литературы: VI Междунар. съезд славистов (Прага, авг. 1968). Докл. сов. делегации. Москва, 5–48.

Пиккио 2003: Пиккио, Риккардо. *Slavia Orthodoxa: Литература и язык*. Отв. ред. Н. Н. Запольская, В. В. Калугина. – Москва: Знак.